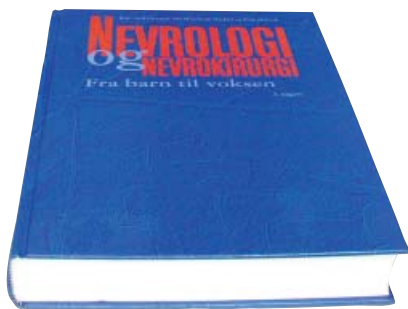


Nya böcker

Redaktör: Gun Berfelt, tel: 08-790 34 80, e-post: gun.berfelt@lakartidningen.se



Välkommen lärobok i två specialiteter

Leif Gjerstad, Ola Hunsbeth Skjeldal, Eirik Helseth. **Neurologi og nevrokirurgi. Fra barn til voksen.** 671 sidor. Nesbru: Vett & Viten AS; 2003. ISBN 82-412-0556-2.

Recensenter: Jan Malm, docent i neurologi och Tommy Bergenheim, professor i neurokirurgi; båda vid Neurocentrum, Norrlands Universitetssjukhus, Umeå.

■ Ämnet neurologi innefattar förutom sjukdomslära såväl medicinsk som kirurgisk behandling. Idag bedrivs ofta neurologisk sjukvård, åtminstone på region-sjukhus, i team där specialiteterna neurologi och neurokirurgi samarbetar kring samma patientgrupper. En lärobok som beskriver ämnesområdet utifrån de båda specialiteterna är därför välkommen.

Tyngdpunkten vid sjukdomslära

Boken innehåller 56 kapitel. Den inleds med en anatomisk/fysiologisk introduktion följt av kapitel kring nervstatus på barn i olika åldrar samt vuxna. Därefter följer ett omfattande avsnitt kring olika neuroradiologiska och neurofysiologiska undersökningsmetoder. De resterande 42 kapitlen omfattar barn- och vuxenneurologisk sjukdomslära. Tyngdpunkten ligger på sjukdomslära under det att behandlingar vanligen är mer översiktligt beskrivna. En detaljerad beskrivning av kirurgisk behandling saknas men utgör inte heller bokens syfte.

Värdefulla avsnitt om barnneurologi

I förordet skriver redaktionen att man givet kapitelförfattarna stora möjligheter att själva utforma sina respektive kapitel. Styrkan är att man fått en mångfald och en bok som presenteras av Norges främsta specialister inom respektive område – nackdelen en bok som är heterogen i sin utformning. Vissa kapitelavsnitt är överlappande och beskriver samma sak på flera ställen, t ex intrakraniell tryckdynamik, normaltryckshydrocefalus och total hjärninfarkt. I boken blandas barn- och

vuxenkapitel. Huvudvärk hos vuxna t ex följs av ett kapitel om huvudvärk hos barn. Detta är dock inte konsekvent genomfört, då t ex epilepsi diskuteras för både vuxna och barn i samma kapitel och med samma författare. Avsnitten om barnneurologi finner vi värdefulla och välskrivna. Denna information saknas i många neurologi/neurokirurgiböcker och är utmärkt för blivande neurologer och kanske särskilt neurokirurger.

Kunskaper för »med beröm godkänt«

Bokens storlek antyder områdets komplexitet och omfattning. Emellertid innebär den också en risk att den mindre erfarna läsaren, t ex läkarstuderande, får svårigheter att identifiera de viktigaste delarna inom respektive område. Vi efterlyser en inledande översikt av de olika tillståndens vanlighet och vad som är viktigt att kunna inför t ex allmäntjänstgöring (AT). För oss recensenter är det enkelt att med hjälp av den nyligen färdigställda foldern »Core curriculum neurologi« identifiera för läkarstuderanden adekvata delar av boken. Vi kan på detta sätt konstatera att boken täcker vad som krävs för »med beröm godkänt« på kursen i neurologi/neurokirurgi. Trots att boken kanske kan betraktas som alltför omfattande för läkarstuderande med sin beskrivning av många ovanliga tillstånd, kan den genom den summariska beskrivningen av behandling vid vanligare tillstånd utgöra en bra översikt bok för unga ST-doktorer inom neurologi/neurokirurgi.

Mer om behandling vore önskvärt

Nya behandlingsmetoder har inneburit att specialiten neurologi under det sista årtiondet ändrats från att ha varit en utredande specialitet till att bli en behandlande. Vi tycker att boken skulle vinna på att sjukdomsläran minskade och att man i stället utvidgade avsnitten om behandling. I strokekapitlet, vilket ju är ett mycket vanligt tillstånd, omfattar t ex beskrivningen av Wallenbergs syndrom fler ord än behandling av hjärninfarkt. I epilepsikapitlet beskrivs behandling av ett för alla läkare viktigt tillstånd som status epilepticus kortfattat. När det gäller behandlingar i övrigt är det intressant att notera nationella/regionala skillnader som finns. T ex beskriver boken utnyttjandet av Mannitol och barbiturater vid medicinsk behandling av traumatisk intrakraniell tryckstegring. Mannitol är på många håll i Sverige accepterat endast vid hotande inklämning i akutfasen och alltför använder sig idag av den s k Lundamodellen.

Rikt illustrerad

Det norska språket är lättläst, även för

en »ovan« läsare. Tack vare bokens norska hemvist får man också ny information, t ex »Lund–Huntingtons chorea« efter distriktsläkaren Lund i Setesdalen som sägs ha beskrivit tillståndet tolv år före George Huntingtons »On Chorea«. De flesta av bokens kapitel är rikligt illustrerade. Framför allt kapitlen kring röntgendiagnostik innehåller ett utmärkt bildmaterial som förstärker texten. En plump i protokollet är däremot utnyttjandet av gamla bilder från Ciba-Geigys atlas även om de ibland är illustrativa.

Bra läro- och uppslagsbok

Vi kan varmt rekommendera boken. Vi tycker den kan vara lämplig som uppslagsverk vid t ex fall- eller problem-baserad undervisning för läkarstuderande. Den kan också utgöra en bra »första« bok för ST-doktorer inom neurologi/neurokirurgi samt en uppslagsbok för specialister inom andra discipliner.



Välarbetad lärobok i medicinsk statistik

Betty R Kirkwood, Jonathan AC Sterne. **Essential medical statistics.** 2nd ed. 501 sidor. Oxford: Blackwell Science; 2003. ISBN 0-86542-871-9.

Recensent: Jörgen Malmquist, med dr, fri-lansskribent, Höllviken.

■ Boken är en andra upplaga av ett verk skrivet 1988 av Betty Kirkwood, professor i epidemiologi och internationell hälsovetenskap vid London School of Hygiene and Tropical Medicine. Hennes medförfattare i den här upplagan är lärare i medicinsk statistik och epidemiologi vid universitetet i Bristol.

Epidemiologi inkluderat

Som kunde väntas av författarnas professioner inkluderar boken epidemiologi. Den integrationen har ansetts så naturlig att den inte kommenterats i förordet

eller i baksidestexten. Boken avviker alltså från befintliga tendenser att på elementär nivå framställa epidemiologisk statistik respektive annan medicinsk statistik i separata läroböcker, en uppdelning som är opraktisk för kunskapsökaren.

Pedagogik av hög klass

Boken präglas av en systematisk och klart presenterad organisation. Första kapitlet (»Using this book«) ger i text och diagram en överblick över vad som komma skall och förklarar hur kapitlen är grupperade: »Basics«; »Analysis of numerical outcomes«; »Analysis of binary outcomes«; »Longitudinal studies«; »Analysis of rates and survival times«; »Statistical modelling«; »Study design, analysis and interpretation«.

Typografi och layout har utnyttjats väl för att framhäva centrala budskap och öka läsligheten.

Alla introducerade begrepp definieras omsorgsfullt. Exempelvis är genomgången av incidens (i boken kallad »rate«), risk och odds, samt tillhörande kvotbegrepp, grundligare och klarare än vad jag har sett i någon annan bok av motsvarande omfång. Det enda som faller ur ramen är författarnas dubbeldefinition av fraktiler. De menar att en fraktil (text en kvartil) dels är ett variabelvärde som avgränsar en viss angiven del av en serie rangordnade observationer, dels den mängd observationer som ligger mellan två fraktiler. Det är bara den förstnämnda definitionen som är allmänt vedertagen.

Regression och likelihood framhävs

Metodbeskrivningarna är välformulerade och illustreras med beräkningar på data från epidemiologiska och kliniska undersökningar. Särskilt bra är de flitiga korshänvisningarna som är intressanta och pedagogiskt värdefulla eftersom de visar hur mycket som binder samman olika statistiska analysmetoder. Författarnas huvudlinje är att de allra flesta metoder i grund och botten kan ses som regressionsmetoder. Ett helt kapitel ägnas åt att förklara begreppet »likelihood« och dess användbarhet i estimation och hypotestestning.

Naturligtvis måste boken här och var hänvisa läsaren till annan facklitteratur när det gäller avancerade analysmetoder. Såvitt jag kan bedöma har man emellertid fått med så stort urval som rimligen kan förväntas av en bok av det här omfånget.

Bayesiansk analys presenteras mycket kort i ett kapitel om sannolikhet, risk och odds. I avsnittet om »modelling« får Bayes ett eget kapitel, men det är ytterst kort, inte mer än en inledning, och saknar numeriskt exempel. I

ett senare avsnitt om värdering av diagnostiska test saknas det Bayes-anknutna begreppet likelihood-kvot, som är en värdefull mätare på förmågan hos ett test att påverka sannolikheten för en viss diagnos.

Emellertid är de avslutande partierna ändå totalt sett starka på grund av ett värdefullt kapitel om metaanalys och väl-skrivna genomgångar av hur undersökningar kan och bör utformas och analyseras.

Avsevärd innehållsbredd

Sammanfattningsvis kombinerar boken en god tillgänglighet med en avsevärd innehållsbredd.

På www.blackwellpublishing.com/essentialmedstats finns bl a bokens innehållsförteckning, två kompletta kapitel och datamängder för övningsändamål.



Lättläst översikt över aktuell internmedicin

Niels Ebbe Hansen, Stig Haunsø, Ove B Schaffalitzky de Muckadell. **Medicinsk kompendium, bind 1 og bind 2.** 16. udgave. 3 004 sidor. Köpenhamn: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck; 2004. ISBN 87-17-03687-9.

Recensent: Josef Milerad, docent, medicinsk chefredaktör, Läkartidningen, Stockholm.

■ Tänk dig följande situation: Du stöter på ett invärtesmedicinskt problem i din verksamhet men är inte invärtesmedicinare själv. Du skall inte ha behandlings- eller utredningsansvar för det aktuella problemet men behöver veta i stora drag hur man resonerar idag. Var letar du för att uppdatera dig lite lagom?

Eller om du är invärtesmedicinare men har glömt biologin bakom sjukdomen, till exempel hur den inflammato-

riska reaktionen ser ut på cellulär nivå och hur dessa principer utnyttjas terapeutiskt vid immunmodulation, var hittar du en lättillgänglig sammanfattning?

Utmärkt uppslagsbok för många

Svaret på dessa och en lång rad andra frågor ges på ett bra sätt i »Medicinsk kompendium« – två tegelstensband om sammanlagt 3 000 sidor. Boken är på danska men mycket lättläst, och upp-lägget är både översiktligt och pedagogiskt.

Omfånget spänner över hela internmedicinen med många angränsande områden, såsom miljömedicin, farmakologi, dermatologi samt infektions- och cancersjukdomar.

Klinisk diagnostik inklusive evidensbaserat förhållningssätt till kliniska problem har fått flera egna kapitel, och sjukdomsbeskrivningarna utgår från problemorienterad diagnostisk utredning.

Nivån och fördjupningsgraden känns precis lagom för den som inte i vardagslag sysslar med ämnesområdet. Man får en bra, lättläst och aktuell översiktsbild men utan den detaljrikedom som krävs för att i praktiken kunna sköta den aktuella patientgruppen. En alldeles utmärkt uppslagsbok för många. •